

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Розпорядження Антимонопольного
комітету України**

21 серпня 2025 р. № 7-рп

РІЧНИЙ ЗВІТ

**про надання державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні
за 2024 рік**

Зміст

Вступ.....	3
1. Система проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції.....	4
1.1. Реалізація положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».....	4
1.2. Зміни до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» під час воєнного стану.....	4
1.3. Моніторинг заходів підтримки суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану.....	6
2. Правотворча діяльність у сфері державної допомоги.....	8
2.1. Прийняті постанови Кабінету Міністрів України	8
2.2. Законопроектна робота.....	12
2.3. Розроблені та схвалені на засіданнях Комітету проекти нормативно-правових актів.....	13
2.4. Інші нормативно-правові акти у сфері державної допомоги	22
3. Інвентаризації програм підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів	24
4. Підвищення обізнаності у сфері державної допомоги.....	28
5. Міжнародна співпраця у сфері державної допомоги	34
Висновки та напрями подальшої роботи Комітету у 2025 році.....	36

Вступ

Щорічний звіт про надання державної допомоги суб'єктам господарювання (далі – державна допомога) підготовлено Антимонопольним комітетом України (далі – Комітет), що є Уповноваженим органом з питань державної допомоги (далі – Уповноважений орган) відповідно до частини першої статті 8 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон).

Одним із зобов'язань України відповідно до статті 263 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), є забезпечення прозорості у сфері державної допомоги. Для цього кожна Сторона Угоди про асоціацію щорічно надсилає іншій Стороні повідомлення про загальний обсяг, види та галузевий розподіл державної допомоги, яка може вплинути на торгівлю між Сторонами.

На виконання зазначеного зобов'язання Комітет щорічно у звітах¹ про надання державної допомоги відображає відповідну інформацію. Звіти за 2017 – 2023 роки були направлені до Європейської комісії через контактний пункт Української сторони для обміну інформацією.

Враховуючи зупинення дії окремих положень Закону у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану, Комітет за 2024 рік реалізував заплановані пріоритетні заходи в частині моніторингу, удосконалення нормативно-правової бази, адвокатування системи державної допомоги та виконання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги.

¹ Відповідно до частини сьомої статті 16 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» Уповноважений орган щороку, до 1 вересня наступного року, складає річний звіт про надання державної допомоги в Україні за попередній фінансовий рік та подає його Кабінетові Міністрів України.

1. Система проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції

1.1. Реалізація положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»

Законом встановлено правові засади проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції, зобов'язання надавачів державної допомоги щодо подання повідомлень про нову та чинну державну допомогу й визначено порядок повернення державної допомоги, недопустимої для конкуренції. Закон спрямований на забезпечення захисту та розвитку конкуренції, підвищення прозорості функціонування системи державної допомоги та дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги.

З метою забезпечення ефективної реалізації повноважень, покладених на Комітет як на Уповноважений орган для виконання міжнародних зобов'язань України, визначених Угодою про асоціацію, у Комітеті в липні 2017 року створено структурний підрозділ – Департамент моніторингу і контролю державної допомоги (далі – Департамент).

Штатна чисельність Департаменту наприкінці 2024 року становила 27 одиниць. Департамент працював у складі п'яти відділів із розподіленою галузевою спеціалізацією, які забезпечують реалізацію повноважень Комітету як Уповноваженого органу з питань державної допомоги згідно з вимогами Закону.

1.2. Зміни до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» під час дії воєнного стану

У зв'язку з Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24.02.2022 № 2102-IX (зі змінами), Верховною Радою України були внесені зміни до Закону.

21.03.2022 набрав чинності Закон України від 15.03.2022 № 2134-IX «Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України», яким було внесено зміни до Закону та встановлено, що у період дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування:

норми Закону та інші норми законодавства, що впливають із цього Закону, не застосовуються;

уся державна допомога, надана протягом такого періоду, вважається допустимою;

надавачі державної допомоги звільняються від обов'язку подання повідомлення про нову державну допомогу та подання звітності про чинну державну допомогу.

13.04.2022 набрав чинності Закон України від 01.04.2022 № 2175-IX «Про внесення зміни до пункту 5² розділу 9 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо застосування його положень під час дії воєнного стану», яким спрощується механізм надання суб'єктам господарювання державної допомоги під час дії воєнного стану та протягом року після його завершення або скасування, а саме:

- під час дії воєнного стану норми статей 6, 7, 9–16 Закону та інші норми законодавства, що впливають із зазначених статей цього Закону, не застосовуються;
- державна допомога, що надається під час дії воєнного стану, є допустимою;
- надавачі державної допомоги звільняються від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу та про пропозиції щодо внесення змін до умов чинної державної допомоги, якщо така державна допомога надається під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування, та подання інформації про чинну державну допомогу, надану під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування.

Разом із цим пункт 5² розділу 9 Закону згідно із Законом України від 21.05.2024 № 3720-IX «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» було доповнено новим абзацом, згідно з яким: «Виключення, передбачені цим пунктом, не застосовуються до надання державної допомоги через Фонд розвитку підприємництва (далі – ФРП). Положення цього Закону застосовуються до такої державної допомоги у повному обсязі.».

Відповідно до абзацу шостого частини першої розділу VI Закону України від 21.05.2024 № 3720-IX «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», зокрема, зазначений вище абзац набирав чинності та вводився в дію з дня набрання чинності Законом України від 08.10.2024 № 3994-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій Національного банку України з державного регулювання ринків фінансових послуг».

Закон України від 08.10.2024 № 3994-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій Національного банку України з державного регулювання ринків фінансових послуг» у свою чергу набрав чинності 08.11.2024.

Тобто з 08.11.2024 до надання державної допомоги через ФРП положення Закону застосовуються в повному обсязі.

1.3. Моніторинг заходів підтримки суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану

З метою підготовки до двосторонньої зустрічі України та Європейської комісії щодо здійснення офіційного скринінгу в рамках переговорного розділу 8 «Конкурентна політика» та враховуючи питання від Сторони ЄС, Комітетом 22.07.2024 подано доповідну записку Прем'єр-міністру України (№ 500-29.1/01-7127є від 22.07.2024) щодо запровадження моніторингу заходів підтримки суб'єктів господарювання, що надається під час дії воєнного стану.

Відповідно до резолюції Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України від 07.08.2024 № 23872/2/1-24 міністрам, керівникам інших центральних органів виконавчої влади, начальникам військових адміністрацій доручено надати Комітету інформацію про реалізовані під час дії воєнного стану (окремо за періоди: 2022 рік, 2023 рік, I півріччя 2024 року) заходи з надання підтримки суб'єктам господарювання.

Також доручено щоквартально до 15 числа місяця, наступного за звітним кварталом, надавати Комітету інформацію про реалізовані за звітний період заходи з надання підтримки суб'єктам господарювання до відновлення дії окремих положень Закону щодо подання повідомлень про державну допомогу.

Інформація надається Комітету надавачами державної допомоги за відповідною формою та узагальнюється Комітетом з метою здійснення відповідного моніторингу.

За 2024 рік Комітет отримав 185 звітів. Від органів державної влади на загальнодержавному рівні надійшло 83 звіти, від органів місцевої влади – 102 звіти. Загалом надавачі поінформували Комітет про 1457 заходів підтримки, з яких 175 – від органів державної влади на загальнодержавному рівні та 1379 від органів місцевої влади. Загальна сума заходів підтримки становить приблизно 2 мільярди гривень.

На загальнодержавному рівні найбільш поширеними формами підтримки були гарантії, гранти, субсидії, митні та податкові пільги. Найбільша кількість

заходів реалізовувалась у сферах транспорту, енергетики, розвитку підприємництва, спорту та будівництва.

На місцевому рівні найбільш поширеними формами підтримки були капітальні трансферти, субсидії, податкові пільги. Найбільша кількість заходів реалізовувалась у сферах утримання комунального господарства, транспорту, медицини, соціально-економічного розвитку територій.

Водночас віднесення повідомлених заходів підтримки суб'єктів господарювання до державної допомоги та оцінка допустимості державної допомоги може бути здійснена Комітетом лише після відновлення дії окремих положень Закону у встановленому Законом порядку.

2. Правотворча діяльність у сфері державної допомоги

Комітет постійно вживає заходів щодо удосконалення нормативно-правових актів у сфері державної допомоги. У 2024 році Кабінетом Міністрів України прийнято **4 постанови**, головним розробником яких був Комітет. Комітетом затверджено **2 розпорядження** Комітету щодо процедурних правил у сфері державної допомоги. Крім цього, на засіданнях Комітету схвалено **9 проєктів нормативно-правових актів** у сфері державної допомоги.

Комітет постійно опрацьовує проєкти нормативно-правових актів, які надходять на погодження від заінтересованих центральних органів виконавчої влади, щодо наявності ознак державної допомоги. Не зважаючи на призупинення дії окремих норм Закону під час дії воєнного стану, Комітет вважає за необхідне забезпечити дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги відповідно до Угоди про асоціацію. У 2024 році було опрацьовано 29 проєктів нормативно-правових актів, які надійшли на погодження до Комітету, з яких надано зауваження до 8 проєктів нормативно-правових актів, про що Комітет зазначив у відповідних листах до головних розробників цих актів.

2.1. Прийняті постанови Кабінету Міністрів України

Протягом звітного періоду Кабінетом Міністрів України прийняті **4 постанови** про затвердження критеріїв оцінки допустимості окремих категорій державної допомоги, головним розробником яких був Комітет.

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.01.2024 № 12 «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання **на надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес**».

Критерії застосовуються для проведення оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання, що надається з метою компенсації витрат суб'єктів господарювання, які надають послуги, що становлять загальний економічний інтерес, та імплементують в національне законодавство України норми Рішення Комісії (ЄС) від 20 грудня 2011 року (2012/21/ЄС) про застосування частини другої статті 106 Договору про функціонування Європейського Союзу до державної допомоги у вигляді компенсації за обслуговування населення, що надається певним суб'єктам господарювання, які несуть відповідальність за надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес.

Зокрема, пункт 4 критеріїв відображає критерії у справі Altmark та встановлює, що оцінка допустимості державної допомоги проводиться лише в разі, коли ці критерії не дотримуються. У разі ж дотримання критеріїв Altmark, компенсація за надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес, не буде вважатися державною допомогою, а отже, оцінка допустимості державної допомоги не буде здійснюватися та відповідно до пункту 2 частини другої статті 3 Закону дія Закону не буде поширюватися на таку компенсацію.

Імплементація зазначеного підходу узгоджує національне законодавство з *acquis* ЄС та забезпечує дотримання принципу правової визначеності.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2024 № 26 «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання **в галузі цивільної авіації**».

Критерії застосовуються для проведення оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання в галузі цивільної авіації, що надається:

- на надання послуг в аеропорту для забезпечення функціонування аеропортів;
- на відкриття нових повітряних маршрутів;
- на надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес;
- для забезпечення перевезення пасажирів повітряним транспортом (державна допомога соціального характеру).

Критерії імплементують Повідомлення Європейської комісії «Настанови щодо державної допомоги аеропортам та авіакомпаніям» (2014/С 99/03); окремі положення Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 про визнання окремих категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком при застосуванні статей 107 та 108 Договору про функціонування Європейського Союзу; окремі положення рішення Комісії (ЄС) від 20 грудня 2011 року (2012/21/ЄС) про застосування частини другої статті 106 Договору про функціонування Європейського Союзу до державної допомоги у вигляді компенсації за обслуговування населення, що надається певним суб'єктам господарювання, які несуть відповідальність за надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес; окремі положення Рамкового повідомлення Європейської комісії щодо державної допомоги у формі компенсації за надання публічних послуг (2011) 2012/С 8/03.

У Критеріях, зокрема, визначені:

- допустимі інвестиційні та операційні витрати, максимальний розмір відповідної допомоги, що може надаватися;
- умови фінансування неекономічної (некомерційної) діяльності;

умови надання державної допомоги на надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес;

умови надання інвестиційної допомоги та умови надання операційної допомоги для забезпечення функціонування аеропортів;

окремі умови надання державної допомоги для забезпечення функціонування аеропортів із середньорічним пасажиропотоком до 3 млн пасажирів та вантажопотоком до 200000 тонн;

умови надання державної допомоги на відкриття нових повітряних маршрутів;

умови надання державної допомоги, яка має соціальний характер, для суспільно важливих перевезень пасажирів повітряним транспортом.

Постанова також передбачає внесення змін до Переліку послуг, що становлять загальний економічний інтерес, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2018 № 420, який доповнений послугами в галузі цивільної авіації з урахуванням *acquis* ЄС:

послуга із забезпечення функціонування аеропорту, якщо територія обслуговування аеропорту або її частина за відсутності аеропорту ізольована настільки, що це перешкоджає її соціальному та економічному розвитку;

послуги з перевезення пасажирів повітряним транспортом щодо повітряного маршруту або групи повітряних маршрутів для задоволення транспортних потреб, які не можуть бути належним чином задоволені наявними повітряними маршрутами або іншими видами транспорту.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.02.2024 № 161 «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для провадження діяльності, пов'язаної із **спортивною інфраструктурою**».

Критерії застосовуються для проведення оцінки допустимості державної допомоги, яка надається суб'єктам господарювання з метою сприяння господарській діяльності, пов'язаній із спортивною інфраструктурою, та встановлюють умови, за яких державна допомога є допустимою для конкуренції. У Критеріях імплементуються, зокрема, положення Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 про визнання окремих категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком при застосуванні статей 107 та 108 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Критеріями, зокрема, передбачено:

- максимальний розмір державної допомоги, яка може надаватися суб'єктам господарювання (передбачені порядки розрахунку максимального розміру операційної та інвестиційної допомоги);
- витрати, що можуть бути відшкодовані отримувачам державної допомоги (операційні та інвестиційні);
- для забезпечення допустимості державної допомоги доступ до інфраструктури повинен бути відкритим для кількох користувачів та надаватися на прозорій і недискримінаційній основі; умови використання інфраструктури, зокрема ціни, повинні бути оприлюднені.

Разом із цим Критерії встановлюють, що якщо діяльність, пов'язана зі спортивною інфраструктурою, що використовується для пропонування та/або реалізації товарів (робіт, послуг) на ринку, є необхідною для функціонування такої інфраструктури або є невід'ємною частиною її основного неекономічного призначення, а частка такого використання в загальній потужності інфраструктури (зокрема за площею або часом використання) не перевищує 20 %, така діяльність є допоміжною. Відповідно діяльність, що провадиться з використанням спортивної інфраструктури в цілому, є такою, що провадиться не для пропонування та/або реалізації товарів (робіт, послуг) на ринку (не є економічною).

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.03.2024 № 323 «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання, діяльність яких пов'язана з використанням об'єктів **портової інфраструктури**».

Критерії запроваджують на національному рівні чітке нормативно-правове визначення правил та підходів до оцінювання допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання, діяльність яких пов'язана з використанням об'єктів портової інфраструктури, забезпечують імплементацію окремих положень Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 про визнання окремих категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком при застосуванні статей 107 та 108 Договору про функціонування Європейського Союзу та сприяють дотриманню принципу правової визначеності під час реалізації повноважень Уповноваженого органу під час оцінки допустимості державної допомоги.

Постанова встановлює чіткі критерії, за якими визначається допустимість державної допомоги. Зокрема, вона визначає мету і форми державної допомоги; категорії отримувачів державної допомоги; максимальний розмір державної допомоги, яка може надаватися; умови та спосіб розрахунку сукупного розміру

державної допомоги; витрати, що можуть бути відшкодовані отримувачам державної допомоги.

До категорій отримувачів державної допомоги можуть бути віднесені лише ті суб'єкти господарювання, які не перебувають у скрутному становищі та здійснюють діяльність із використанням об'єктів портової інфраструктури.

Критерії передбачають, що державна допомога повинна мати стимулюючий ефект та спрямовуватись отримувачем на чітко визначений перелік витрат, а саме: інвестиції для нового будівництва, реконструкції, капітального ремонту та технічного переоснащення інфраструктури порту; інвестиції для нового будівництва, реконструкції, капітального ремонту та технічного переоснащення інфраструктури доступу до інфраструктури порту; експлуатаційне днопоглиблення.

Критерії також передбачають окремі вимоги, спрямовані на забезпечення відкритості та недискримінаційності процесів, пов'язаних із наданням державної допомоги.

2.2. Законопроектна робота

Постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 № 220 затверджено Державну антикорупційну програму на 2023–2025 роки. Очікуваним стратегічним результатом заходу 2.2.6.1 з виконання Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки є встановлення на законодавчому рівні юридичної відповідальності уповноважених осіб – надавачів державної допомоги за недотримання вимог Закону щодо надання незаконної та недопустимої державної допомоги.

Для забезпечення зазначеного стратегічного результату Комітет розробив проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо подання інформації про державну допомогу суб'єктам господарювання та відповідальності за порушення вимог законодавства про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Законопроект).

Законопроект схвалено на засіданні Комітету 14.03.2024 та після погодження його із заінтересованими органами в установленому законодавством порядку 19.09.2024 подано на розгляд Кабінету Міністрів України. Кабінетом Міністрів України Законопроект поданий до Верховної Ради України та

zareєстрований у Верховній Раді України 05.11.2024 за реєстраційним № 12181² (далі – законопроект № 12181).

Законопроектом № 12181 передбачено внесення змін до Закону згідно з якими: порушення керівниками, іншими посадовими особами надавачів державної допомоги законодавства про державну допомогу суб'єктам господарювання тягне за собою відповідальність, встановлену законом; визначатимуться дні вчинення та виявлення відповідних правопорушень; до повноважень Уповноваженого органу з питань державної допомоги належатиме визначення порядку оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення.

2.3. Розроблені та схвалені на засіданнях Комітету проекти нормативно-правових актів

Протягом звітного року розроблені та схвалені на засіданнях Комітету такі **9 нормативно-правових актів** у сфері державної допомоги:

1. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання, які здійснюють банківську діяльність»³.

Проект постанови спрямований на імплементацію в національне законодавство норм Повідомлення Комісії ЄС, зокрема, Повідомлення Комісії про застосування з 1 серпня 2013 року правил державної допомоги для підтримки заходів на користь банків у контексті фінансової кризи, яке визначає критерії сумісності (допустимості) державної допомоги у банківській сфері ЄС.

Зазначений проект постанови роз'яснює критерії для проведення оцінки допустимості державної допомоги, яка надається для забезпечення фінансової стабільності та мінімізації спотворення конкуренції між банками та сприянню стабільності банківської системи в Україні.

Так, відповідно до проекту державна допомога є допустимою, якщо вона надається з метою:

- рекапіталізації та управління знеціненими активами;
- підтримки ліквідності;
- ліквідації банку.

² Відповідно до статті 105 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» законопроект від 05.11.2024 № 12181 знятий з розгляду 17.07.2025 (у зв'язку з відставкою Уряду).

³ Триває процедура погодження із заінтересованими органами.

Також для кожної з наведених цілей надання державної допомоги проектом постанови визначені умови її допустимості.

2. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання, що надається для **розв'язання соціальних та економічних проблем загальнонаціонального характеру**, викликаних широкомасштабною військовою агресією російської федерації проти України»⁴.

Проект спрямований на імплементацію в національне законодавство норм Повідомлення Європейської комісії № 2023/С 101/03 «Тимчасова кризова та перехідна рамка щодо державної допомоги».

Зазначений проект постанови визначає критерії оцінки допустимості державної допомоги, що надається для розв'язання соціальних та економічних проблем загальнонаціонального характеру, викликаних широкомасштабною військовою агресією російської федерації проти України. Так, відповідно до положень проекту постанови передбачено умови допустимості таких видів державної допомоги:

- 1) для реалізації програм державної допомоги з визначеним бюджетом (державна допомога з обмеженим обсягом);
- 2) на підтримку ліквідності (для фінансування оборотного капіталу та для здійснення інвестицій, що пов'язані із провадженням суб'єктами підприємництва господарської діяльності) у формі гарантій;
- 3) на підтримку ліквідності (для фінансування оборотного капіталу та для здійснення інвестицій, що пов'язані із провадженням суб'єктами підприємництва господарської діяльності) у формі пільгових кредитів;
- 4) на покриття додаткових витрат суб'єктів господарювання у зв'язку зі значним зростанням цін на природний газ, електроенергію та теплову енергію;
- 5) інвестиційного характеру для прискорення розгортання відновлюваних джерел енергії та зберігання енергії;
- 6) операційного характеру для прискорення розгортання відновлюваних джерел енергії та зберігання енергії;

⁴ Триває процедура погодження із заінтересованими органами.

7) для декарбонізації промислових виробничих процесів шляхом електрифікації та/або використання відновлюваних джерел енергії та водню на основі електричної енергії, а також для заходів з енергоефективності;

8) на додаткове зменшення споживання електричної енергії;

9) для прискорених інвестицій у секторах, стратегічних для переходу до безвуглецевої економіки.

3. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання **на охорону навколишнього природного середовища**»⁵.

Проект постанови спрямований на імплементацію в національне законодавство положень Регламенту (ЄС) № 651/2014, що передбачає визнання певних категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком відповідно до статей 107 і 108 Договору про функціонування Європейського Союзу, та Повідомлення Європейської комісії 2022/С 80/01 «Рекомендації щодо державної допомоги для клімату, захисту навколишнього середовища та енергетики».

Проектом постанови пропонується визначити критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на охорону навколишнього природного середовища та передбачено умови допустимості для 19 видів державної допомоги, зокрема, державної допомоги:

для розгортання інфраструктури зарядки або заправки;

для придбання, оренди екологічно чистого транспорту або транспорту з нульовим рівнем викидів, а також для модернізації такого транспорту;

на сприяння укладенню договорів на підвищення енергетичної ефективності;

для впровадження заходів, здійснення яких забезпечує підвищення рівня енергетичної ефективності в будівлях, та реалізується фондом енергоефективності або іншими фінансовими посередниками;

на сприяння виробництву та використанню енергії з відновлюваних джерел, відновлюваного водню та високоефективній когенерації.

Окремо щодо кожного виду визначено мету державної допомоги, витрати, що можуть бути відшкодовані отримувачам державної допомоги, максимальний розмір державної допомоги, яка може надаватися, а також умови допустимості такої державної допомоги у разі, якщо загальний обсяг такої допомоги перевищує встановлений максимальний розмір.

⁵ Триває процедура погодження із заінтересованими органами.

4. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до критеріїв, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2023 р. № 348»⁶.

Проект постанови розроблено з метою актуалізації окремих положень Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для забезпечення розвитку регіонів та Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для підтримки середнього та малого підприємництва, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2023 р. № 348, у зв'язку із внесенням змін до Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 про визнання окремих категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком при застосуванні статей 107 та 108 Договору про функціонування Європейського Союзу та забезпечення відповідності національного акта законодавства у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання актам права Європейського Союзу (acquis ЄС).

Проектом постанови пропонується внести зміни до:

- Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для забезпечення розвитку регіонів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2023 р. № 348, зокрема щодо:

- доповнення термінами «завершення здійснення інвестицій», «та сама або подібна господарська діяльність», «нематеріальні активи», «матеріальні активи»;

- уточнення сфер діяльності суб'єктів господарювання, на які не поширюється дія цих критеріїв;

- не включення податку на додану вартість до розміру допустимих витрат як такого, що підлягає відшкодуванню;

- визначення правил поєднання державної допомоги для забезпечення розвитку регіонів із будь-якою іншою державною допомогою;

- визначення строків публікації інформації надавачем державної допомоги;

- уточнення обсягу допустимих витрат, які можуть покриватися за рахунок державної допомоги для суб'єктів середнього та малого підприємництва;

- уточнення розрахунку максимального розміру державної допомоги для реалізації інвестиційного проекту;

- уточнення інвестицій, які вважаються частиною єдиного інвестиційного проекту;

⁶ Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 18 квітня 2025 р. № 462.

зобов'язання для отримувача державної допомоги в частині уточнення строку переміщення діяльності;

- Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для підтримки середнього та малого підприємництва, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2023 р. № 348, зокрема, щодо:

доповнення терміном «стартап»;

форм надання державної допомоги для підтримки стартапів;

визначення строків публікації інформації надавачем державної допомоги;

збільшення показників максимального розміру державної допомоги для підтримки стартапів;

не включення податку на додану вартість до розміру допустимих витрат як такого, що підлягає відшкодуванню;

визначення правил поєднання державної допомоги для підтримки середнього та малого підприємництва з будь-якою іншою державною допомогою.

5. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на **розгортання електронних комунікаційних мереж та/або надання універсальних електронних комунікаційних послуг** і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України»⁷.

Проект акта розроблено з урахуванням положень законодавства Європейського Союзу, зокрема Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 про визнання окремих категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком при застосуванні статей 107 та 108 Договору про функціонування Європейського Союзу, Повідомлення Європейської комісії щодо Рекомендацій про державну допомогу для широкосмугових мереж 2023/C 36/01, Рішення Комісії 2012/21/EU від 20.12.2011 про застосування статті 106 (2) Договору про функціонування Європейського Союзу до державної допомоги у формі компенсаційної виплати за надання громадських послуг, наданої окремим суб'єктам господарювання, яким доручено надання послуг загального економічного інтересу та Рамкового повідомлення Європейської комісії щодо державної допомоги у формі компенсації за надання публічних послуг (2011) 2012/C 8/03.

Проектом акта передбачено встановлення критеріїв допустимості державної допомоги для суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у

⁷ Триває процедура погодження із заінтересованими органами.

сфері електронних комунікацій. Зокрема, визначаються мета і форми державної допомоги, категорії отримувачів державної допомоги, максимальний розмір державної допомоги, яка може надаватися, умови та спосіб розрахунку сукупного розміру державної допомоги. Проект акта також визначає перелік витрат, що можуть бути відшкодовані отримувачам державної допомоги.

Проект критеріїв передбачає регулювання надання державної допомоги для чотирьох основних напрямів: розгортання електронних комунікаційних мереж доступу (фіксованого доступу, мобільного доступу 4G і 5G, а також транспортних мереж), підключення електронних комунікаційних послуг, надання цільової адресної соціальної допомоги для отримання універсальних електронних комунікаційних послуг, а також забезпечення доступу до універсальних електронних комунікаційних послуг, що є послугою, яка становить загальний економічний інтерес.

Окрім затвердження нових критеріїв, проект постанови передбачає внесення змін до чинних урядових актів. Зокрема, пропонується уточнити поняття «інфраструктура електронних комунікаційних мереж» у критеріях допустимості державної допомоги для місцевої інфраструктури (постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2023 № 1087), а також розширити перелік послуг загального економічного інтересу у сфері електронних комунікацій (постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2018 № 420).

6. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання **на проведення наукових досліджень, технічний розвиток та інноваційну діяльність**»⁸.

Проект постанови розроблено з метою оновлення чинного правового регулювання державної допомоги, яка надається суб'єктам господарювання на проведення наукових досліджень, технічний розвиток та інноваційну діяльність з урахуванням змін у законодавстві Європейського Союзу, зокрема, Регламенті Комісії (ЄС) № 651/2014 про визнання окремих категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком при застосуванні статей 107 та 108 Договору про функціонування Європейського Союзу та Повідомленні Європейської комісії «Рамковий документ щодо державної допомоги на наукові дослідження, технічний розвиток та провадження інноваційної діяльності» (2022/C 414/01).

⁸ Триває процедура погодження із заінтересованими органами.

Критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на проведення наукових досліджень, технічний розвиток та інноваційну діяльність, які пропонується затвердити проектом постанови, встановлюють умови, за яких така державна допомога є допустимою для конкуренції, зокрема такі:

мету надання державної допомоги – сприяння господарській діяльності у сфері наукових досліджень, технічного розвитку та інноваційної діяльності;

стимулюючий ефект, як обов'язкову умову надання державної допомоги;

вектори допомоги – державна допомога відповідно до цих критеріїв є допустимою для: наукового (науково-технічного) проекту; дослідницької інфраструктури; інфраструктури тестування та експериментів; інноваційного кластера; підтримки інноваційної діяльності суб'єктів середнього та малого підприємництва; процесної та організаційної інновації;

перелік допустимих витрат та особливості розрахунку максимального розміру державної допомоги;

правила поєднання державної допомоги на проведення наукових досліджень, технічний розвиток та інноваційну діяльність із будь-якою іншою державною допомогою;

прозору систему оприлюднення інформації про надану допомогу.

7. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання **на професійну підготовку працівників**»⁹.

Проект акта підготовлено з метою вдосконалення чинного правового регулювання, для забезпечення ефективного функціонування системи контролю та моніторингу державної допомоги, у зв'язку зі змінами, внесеними до Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 про визнання окремих категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком при застосуванні статей 107 та 108 Договору про функціонування Європейського Союзу, а також з урахуванням необхідності імплементації Повідомлення Європейської комісії «Критерії для аналізу сумісності державної допомоги на навчання за умови індивідуального повідомлення» (2009/C 188/01).

Проектом постанови пропонується затвердити критерії оцінки допустимості державної допомоги на професійну підготовку працівників, які зокрема, встановлюють:

⁹ Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 11 червня 2025 р. № 673.

мету надання державної допомоги – стимулювання роботодавця підвищувати професійний рівень працівників;

допустимі витрати – оплата праці викладацького персоналу та працівників за час, протягом якого вони проходять професійну підготовку; проїзд; проживання; придбання навчальних матеріалів, інструментів і обладнання, які безпосередньо пов'язані з професійною підготовкою працівників, та їх амортизацію в обсязі, необхідному для професійної підготовки працівників; консультаційні послуги, пов'язані з професійною підготовкою працівників; адміністративні, накладні витрати та витрати на оренду за час, протягом якого працівники проходять професійну підготовку;

максимальний розмір допомоги – до 50 % сукупного розміру допустимих витрат, з можливістю збільшення до 70 % в окремих випадках. При цьому, у разі якщо працівники працюють у секторі морського транспорту, максимальний розмір державної допомоги може бути збільшений до 100 % сукупного розміру допустимих витрат за певних умов;

стимулюючий ефект, як обов'язкову умову надання державної допомоги; правила поєднання державної допомоги на професійну підготовку працівників із будь-якою іншою державною допомогою;

прозору систему оприлюднення інформації про надану допомогу;

додаткові умови допустимості державної допомоги, у разі якщо її розмір перевищує 3 мільйони євро, для одного отримувача державної допомоги.

8. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для аудіовізуальних творів»¹⁰.

Проект постанови спрямований на імплементацію Повідомлення Європейської комісії про державну допомогу для фільмів та інших аудіовізуальних творів від 15.11.2013 (2013/С 332/01), відповідних положень Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 про визнання окремих категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком при застосуванні статей 107 та 108 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Критерії будуть застосовуватися для проведення оцінки допустимості державної допомоги, що надається суб'єктам господарювання з метою підтримки культури та збереження культурної спадщини на виробництво й розповсюдження аудіовізуальних творів, та встановлюватимуть умови, за яких така державна допомога є допустимою для конкуренції.

¹⁰ Триває процедура погодження із заінтересованими органами.

Критеріями, зокрема, передбачено:

1) максимальний розмір допомоги на підготовку до виробництва аудіовізуальних творів, зокрема, на написання сценаріїв не повинен перевищувати 100 % відповідних допустимих витрат;

2) максимальний розмір допомоги на безпосереднє виробництво аудіовізуальних творів не повинен перевищувати 50 % відповідних допустимих витрат;

3) максимальний розмір допомоги на розповсюдження аудіовізуальних творів, зокрема, на дистрибуцію, просування визначається як відсоток допустимих витрат на цей процес, що є рівним відсотку, за яким визначений відсоток допустимих витрат допомоги на виробництво, та не повинен перевищувати 50 % допустимих витрат на розповсюдження аудіовізуальних творів.

Разом із цим розмір державної допомоги саме на виробництво може збільшуватися:

до 60 % допустимих витрат на виробництво – для транскордонного виробництва, що фінансується Україною та принаймні однією державою-членом ЄС і передбачає розробників аудіовізуальних творів з України та принаймні з однієї держави-члена ЄС;

до 100 % допустимих витрат на виробництво – на складні аудіовізуальні твори та спільне виробництво за участю країн зі Списку отримувачів офіційної допомоги для розвитку Комітету з питань сприяння розвитку Організації економічного співробітництва та розвитку.

До складних аудіовізуальних творів передбачається віднести, зокрема, фільми, єдина оригінальна версія яких створена державною мовою або державною мовою та мовою (мовами) корінних народів України, або українською жестовою мовою, короткометражні фільми, фільми, створені особами, які виступають як режисери вперше чи вдруге, документальні фільми тощо.

9. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості окремих категорій державної допомоги суб'єктам господарювання, що надається для **сприяння окремим видам господарської діяльності** або окремих економічних сфер»¹¹.

¹¹ Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 7 липня 2025 р. № 805.

Проект постанови розроблено з метою імплементації положень статей 262–267 Угоди про асоціацію, створення правових механізмів реалізації положень Закону та забезпечення нормативно-правової бази під час здійснення оцінки допустимості державної допомоги, що надається для сприяння окремим видам господарської діяльності або окремих економічних сфер. Ці критерії застосовуватимуться, якщо захід державної допомоги не охоплюється дією затверджених критеріїв оцінки допустимості окремих категорій державної допомоги та з урахуванням вимог статті 264 Угоди про асоціацію.

Проект постанови транспонує в національне законодавство загальні принципи оцінки допустимості державної допомоги, спрямованої на досягнення цілей статті 107(3)(c) Договору про функціонування ЄС, які базуються на групуванні позитивних і негативних умов. Позитивні умови – сприяння розвитку окремих видів господарської діяльності, а саме: сприяння чітко визначеному виду діяльності; відсутність порушення законодавства; наявність стимулюючого ефекту. Негативні умови – уникнення невинуватених негативних наслідків для конкуренції, а саме: необхідність державної допомоги; доцільність державної допомоги; пропорційність державної допомоги; уникнення / мінімізація спотворення конкуренції; прозорість надання державної допомоги.

Важливим кроком оцінки є збалансування позитивного та негативного впливу допомоги, тобто державна допомога вважатиметься допустимою, якщо позитивні її наслідки переважають негативні.

Прийняття зазначених проєктів постанов Кабінету Міністрів України дозволить запровадити на національному рівні вдосконалені підходи оцінювання державної допомоги суб'єктам господарювання у відповідних сферах та галузях і забезпечить належне функціонування системи моніторингу й контролю державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні відповідно до вимог, передбачених Угодою про асоціацію.

2.4. Інші нормативно-правові акти у сфері державної допомоги

Протягом звітного періоду Комітетом прийнято **2 розпорядження**, які були зареєстровані в Міністерстві юстиції України.

1. Розпорядження Комітету від 14.03.2024 № 12-рп «Про затвердження Змін до розпорядження Антимонопольного комітету України від 28 грудня 2015 року № 43-рп», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 01.04.2024 за № 473/41818, прийнято з метою удосконалення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання під час збирання та проведення аналізу інформації про державну допомогу суб'єктам господарювання й механізму

подання Комітету інформації про чинну державну допомогу суб'єктам господарювання.

2. Розпорядження Комітету від 28.11.2024 № 23-рп «Про затвердження Змін до Порядку подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 19.12.2024 за № 1955/43300.

Розпорядженням удосконалюється механізм подання повідомлень про нову державну допомогу, що надається на відшкодування збитків, спричинених природними катастрофами або надзвичайними ситуаціями, шляхом доповнення Порядку новою формою подання повідомлення для цієї цілі (додаток 4).

Крім цього, розпорядженням удосконалюються додатки 1, 2 шляхом доповнення їх новою ціллю державної допомоги, а саме: допомоги соціального характеру, що надається індивідуальним споживачам, за умови, що така допомога надається без дискримінації, пов'язаної з походженням відповідних товарів. Розпорядженням уточняється механізм відмови в розгляді повідомлення та інші положення відповідно до змін у чинному законодавстві.

3. Інвентаризації програм підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів

Угода про асоціацію вимагає від України забезпечити створення повністю функціонуючої системи контролю державної допомоги. У статті 267 Угоди про асоціацію визначено конкретні зобов'язання щодо створення повного реєстру чинних програм державної допомоги. Угода про асоціацію також зобов'язує Україну привести всі чинні програми допомоги у відповідність із правилами ЄС щодо державної допомоги.

У Звіті Європейської комісії про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року зазначено, що Україна у 2024 році повинна, зокрема, підготувати достовірну та повну інвентаризацію схем державної допомоги, запроваджених до створення органу, відповідального за контроль за державною допомогою в Україні.

Комітет був визначений одним із відповідальних за виконання пункту 66 Плану заходів з виконання рекомендації Європейської комісії, представленого у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України № 133-р від 09.02.2024 (далі – Розпорядження № 133-р)¹².

Крім Комітету, відповідальними за його виконання були надавачі державної допомоги (центральні органи виконавчої влади, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації (військові адміністрації), органи місцевого самоврядування).

Пунктом 66 Плану заходів з виконання рекомендацій Європейської комісії, затвердженого Розпорядженням № 133-р, передбачалося двоетапне завершення інвентаризації:

1) подання надавачами державної допомоги інформації про програми підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, які існували на день набрання чинності Законом, – протягом двох місяців після відновлення дії обов'язку надавачів державної допомоги щодо подання інформації про чинну державну допомогу;

2) створення реєстру схем державної допомоги суб'єктам господарювання на основі інформації, поданої надавачами державної допомоги, про програми

¹² Визнано таким, що втратило чинність, та замінено оновленим Планом заходів з виконання рекомендацій Європейської комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року, відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 р. № 300-р (пункт 97).

підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, які існували на день набрання чинності Законом – протягом шести місяців після подання надавачами державної допомоги інформації про чинну державну допомогу.

Отже, Комітет у 2024 році зосередив зусилля на підготовчій роботі для завершення інвентаризації чинних програм державної допомоги в умовах призупинення дії окремих положень Закону відповідно до пункту 5² Розділу 9 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону.

Наказом Голови Комітету від 20.05.2024 № 46-ОД було затверджено План проведення інвентаризації програм підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, які існували на день набрання чинності Законом, на 2024 рік (далі – Наказ 46-ОД), який, зокрема, передбачав, здійснення таких заходів:

- формування та наповнення внутрішнього переліку заходів, що можуть містити ознаки програм підтримки;
- аналіз заходів щодо наявності ознак програм підтримки;
- проведення відповідних заходів (наради, консультації тощо) із надавачами державної допомоги для збору додаткової інформації про програми підтримки, консультації з експертами Проєкту ЄС «Узгодження правил і практик конкуренції та державної допомоги в Україні із законодавством ЄС» (далі – Проєкт «COMPASA»);
- формування внутрішнього переліку програм підтримки;
- отримання експертних висновків від Проєкту «COMPASA» щодо сформованого переліку програм підтримки;
- підготовка та подання на розгляд Комітету звіту щодо інвентаризації програм підтримки;
- підготовка та внесення пропозицій Кабінету Міністрів України щодо проведення інвентаризації програм підтримки з метою інформування надавачів такої підтримки суб'єктам господарювання.

Звіт щодо інвентаризації програм підтримки містив опис роботи, проведеної Комітетом протягом травня – вересня 2024 року у співпраці з основними надавачами державної допомоги (міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади) та Проєктом «COMPASA», а також вжитих Комітетом заходів на виконання Розпорядження № 133-р та Наказу № 46-ОД.

В додатках до звіту щодо інвентаризації програм підтримки наведено: перелік потенційних програм підтримки та нормативно-правових актів, що

можуть містити заходи державної допомоги, які існували на день набрання чинності Законом (додаток 1 до звіту); копії протоколів нарад із центральними органами виконавчої влади (далі – ЦОВВ) (додаток 2 до звіту).

Інформація, викладена у звіті щодо інвентаризації програм підтримки, може бути використана надавачами державної допомоги, які, на виконання Плану заходів з виконання рекомендацій Європейської комісії, після відновлення дії окремих положень Закону, зупинених під час дії воєнного стану, мають подати до Комітету повідомлення щодо потенційних програм чинної державної допомоги.

Комітетом проаналізовано понад 140 заходів, виявлених Проєктом «COMPASA» або виявлених під час спільної роботи Комітету із ЦОВВ.

Такі заходи були об'єднані в 75 потенційних програм чинної державної допомоги залежно від економічної сфери та мети підтримки. У період із червня по серпень 2024 року Комітетом направлено запити міністерствам та іншим ЦОВВ, у сфері правового регулювання яких реалізуються зазначені програми.

Комітет спільно з експертами Проєкту «COMPASA» провів 19 нарад з основними надавачами державної допомоги. Після здійснення спільного аналізу заходів і програм підтримки виявлено 56 програм, які містять ознаки чинної державної допомоги.

19 програм було виключено з переліку потенційних програм чинної державної допомоги у зв'язку з отриманою від надавачів державної допомоги інформацією. Зокрема, у зв'язку із закінченням терміну дії програми, втрати актуальності заходу точкового характеру, програма підпадала під дію виключення із сфери застосування Закону.

Програми, які містять ознаки чинної державної допомоги, стосуються підтримки в таких сферах: енергетика (3 програми); енергетична ефективність (4 програми); навколишнє природне середовище (7 програм); стратегічні галузі промисловості (1 програма); транспорт, надання послуг поштового зв'язку, дорожнє господарство (8 програм); освіта і науково-технічна діяльність, трансфер технологій (6 програм); інвестиційна політика та розвиток підприємництва (4 програми); діяльність (1 програма); міжбюджетні відносини та місцеві бюджети (1 програма); державна регіональна політика (1 програма); охорона здоров'я (1 програма); харчова промисловість (1 програма); соціальна політика (2 програми); фізична культура і спорт (1 програма); культура та охорона культурної спадщини (6 програм); медіа (1 програма); туризм (1 програма); державно-приватне партнерство (1 програма); будівництво та

управління об'єктами державної власності (2 програми); експортно-імпортна діяльність (1 програма); інші заходи підтримки (3 програми).

Детальна інформація щодо цих програм, із зазначенням відповідальних ЦОВВ, наведена в розділі 3 та додатку 1 до звіту щодо інвентаризації програм підтримки.

Після відновлення дії обов'язку надавачів державної допомоги щодо подання інформації про чинну державну допомогу зазначені вище програми мають бути повідомлені Комітету в порядку, встановленому Законом, на виконання пункту 66 Плану заходів з виконання рекомендацій Європейської комісії, затверджених Розпорядженням № 133-р (з урахуванням змін, внесених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 р. № 300-р). Комітетом буде визначена належність цих програм до державної допомоги та проведена оцінка їх допустимості для конкуренції відповідно до процедури, визначеної Законом. Оцінені Комітетом програми державної допомоги будуть внесені до реєстру чинної державної допомоги.

Водночас до відновлення дії окремих положень Закону надавачі державної допомоги повинні розглянути питання щодо приведення потенційних програм чинної державної допомоги у відповідність із Законом та критеріями оцінки допустимості державної допомоги у відповідних сферах.

Звіт щодо інвентаризації програм підтримки було направлено Прем'єр-міністрові України доповідною запискою Голови Комітету від 30.12.2024 № 500-29.1/01-12635е та його англійську версію направлено стороні ЄС через Міністерство економіки України на виконання домовленостей, досягнутих під час 9-го засідання Комітету асоціації Україна – ЄС у торговельному складі.

Із зазначеним звітом можна ознайомитися за посиланням: <http://surl.li/sdozsp>.

4. Підвищення обізнаності у сфері державної допомоги

З метою подальшого розвитку ефективної системи державної допомоги одним із пріоритетних напрямів роботи Комітету, як і в попередні роки, залишається поширення знань про державну допомогу.

Протягом 2024 року проведено:

- ✓ **18 круглих столів** та інших масових заходів;
- ✓ **12 виступів** із питань надання державної допомоги на конференціях, семінарах та зустрічах.

У 2024 році Комітет за письмовими зверненнями надавачів та отримувачів державної підтримки надав близько 15 письмових індивідуальних роз'яснень із питань застосування законодавства у сфері державної допомоги.

Також, зважаючи на непоодинокі звернення надавачів та отримувачів державної підтримки, Комітет, узагальнивши отримані питання та практику правозастосування, надав **4 роз'яснення**.

- Щодо підтримки для **виконання функцій адміністратора** (відповідального за забезпечення функціонування) **електронної торгової системи** (роз'яснення Комітету від 14.11.2024 № 1-пр/дд).

У роз'ясненнях зазначається, зокрема, що підтримка за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів для виконання функції адміністратора електронної торгової системи (далі – ЕТС) не є державною допомогою відповідно до Закону за однією з таких умов:

якщо спрямовується на здійснення неекономічної діяльності, зокрема, на виконання владних повноважень; або

якщо надавач підтримки діє на тих самих умовах, що й оператор ринкової економіки в аналогічній ситуації; або

у разі віднесення цих функцій до послуг, що становлять загальний економічний інтерес (далі – ПЗЕІ), якщо будуть кумулятивно (одночасно) виконуватися умови, за яких виключається надання переваги, а саме:

суб'єкт господарювання, що отримує компенсацію, виконує зобов'язання щодо надання ПЗЕІ, визначених у договорі, та/або нормативно-правовому, та/або розпорядчому акті;

механізм проведення розрахунку компенсації забезпечує уникнення надання суб'єкту господарювання, що її отримує, економічних переваг порівняно з іншими конкурентами;

компенсація є не надмірною;

суб'єкт господарювання, який надає ПЗЕІ, повинен бути обраний шляхом проведення конкурентної процедури, яка дає змогу обрати пропозицію за найнижчою ціною, або розмір компенсації є співставним з витратами типового суб'єкта господарювання (який провадить або може провадити подібну з отримувачем державної допомоги господарську діяльність) у разі володіння ним всіма необхідними засобами, що відповідають вимогам для надання послуг.

Якщо за результатами розгляду повідомлення про державну допомогу щодо підтримки на здійснення функції адміністратора ЕТС як на надання ПЗЕІ, буде встановлено, що не виконуються умови, за яких виключається надання переваги для провадження окремих видів господарської діяльності, то відповідна підтримка може бути визнана державною допомогою відповідно до Закону.

Аби забезпечити допустимість такої державної допомоги – умови її надання повинні відповідати положенням Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05.01.2024 № 12, і, зокрема, передбачати покладення зобов'язання надавати ПЗЕІ на надавача такої послуги згідно з договором, регуляторним (розпорядчим) чи іншим актом надавача (надавачів) державної допомоги, який повинен містити інформацію про:

- зміст і тривалість зобов'язань з надання зазначених послуг;
- назву суб'єкта господарювання і у разі потреби територію, на якій ним надаються зазначені послуги;
- перелік будь-яких виключних або спеціальних прав, які було надано органом державної влади чи органом місцевого самоврядування суб'єкту господарювання щодо надання зазначених послуг;
- методику розрахунку компенсації, контролю та перегляду компенсації;
- механізм уникнення і повернення надмірної компенсації.

Отже, у разі врахування надавачами та отримувачами державної допомоги положень, передбачених роз'ясненнями, при реалізації заходів із підтримки для виконання функцій адміністратора (відповідального за забезпечення функціонування) ЕТС, забезпечуватиметься відповідність законодавству у сфері державної допомоги.

- Щодо підтримки у сфері **надання послуг поштового зв'язку**, у тому числі на надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес (роз'яснення Комітету від 21.11.2024 № 2-пр/дд).

У цих роз'ясненнях, зокрема, висвітлено питання застосування правил державної допомоги до заходів підтримки на надання послуг поштового зв'язку,

як на надання ПЗЕІ. Зазначене пояснюється тим, що окремі послуги поштового зв'язку можуть бути пов'язані із задоволенням особливо важливих загальних потреб громадян, не можуть надаватися на комерційній основі без державної підтримки та, відповідно, за їх надання державою здійснюється компенсація обґрунтованих витрат.

Разом із цим заходи з підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів у сфері надання послуг поштового зв'язку, як на надання ПЗЕІ, не є державною допомогою відповідно до Закону, якщо будуть кумулятивно (одночасно) виконуватися умови, за яких виключається надання переваги цим суб'єктам господарювання, а саме:

суб'єкт господарювання, що отримує компенсацію, виконує зобов'язання щодо надання ПЗЕІ, визначених у договорі, та/або нормативно-правовому, та/або розпорядчому акті;

механізм проведення розрахунку компенсації забезпечує уникнення надання суб'єкту господарювання, що її отримує, економічних переваг порівняно з іншими конкурентами;

компенсація є не надмірною;

суб'єкт господарювання, який надає ПЗЕІ, обраний шляхом проведення конкурентної процедури, яка дає змогу обрати пропозицію за найнижчою ціною, або розмір компенсації є співставним з витратами типового суб'єкта господарювання (який провадить або може провадити подібну господарську діяльність з отримувачем державної допомоги) у разі володіння ним всіма необхідними засобами, що відповідають вимогам для надання таких послуг.

• Щодо підтримки підприємств **залізничного транспорту** (роз'яснення Комітету від 21.11.2024 № 3-pp/дд).

У роз'ясненнях, зокрема, наведено, що підтримка підприємств залізничного транспорту на будівництво, розвиток та обслуговування залізничної інфраструктури не є державною допомогою в розумінні Закону, у разі якщо така залізнична інфраструктура відноситься до сфери природної монополії та має відкритий доступ для всіх користувачів.

В той же час у роз'ясненнях зазначено критерії, відповідно до яких державна допомога, надана підприємствам залізничного транспорту, може бути визнана допустимою згідно з вимогами законодавства ЄС, а саме на:

1) координацію транспорту: до яких відносяться заходи, спрямовані на покращення роботи транспортної системи в цілому, такі як розвиток інфраструктури, зниження шумового забруднення, підвищення безпеки та

оперативної сумісності, усунення технічних бар'єрів, а також фінансування досліджень і розробок;

2) оновлення рухомого складу: визначаються умови, за яких державна допомога на придбання нового рухомого складу або модернізацію існуючого може бути визнана сумісною з внутрішнім ринком.

Зокрема, у роз'ясненнях розглядаються такі категорії державної допомоги:

допомога на координацію транспорту, спрямована на підвищення ефективності та сумісності транспортних систем;

допомога на реструктуризацію залізничних підприємств, що забезпечує відновлення їхньої фінансової стабільності;

допомога на охорону навколишнього середовища, яка має на меті зниження екологічного впливу транспортної діяльності;

допомога на компенсацію витрат за надання послуг з перевезення пасажирів, які є ПЗЕІ. Окрему увагу приділено вимогам Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1370/2007 від 23 жовтня 2007 року про громадські послуги пасажирських перевезень залізничним і дорожнім транспортом та скасування регламентів Ради (ЄЕС) № 1191/69 та № 1107/70 щодо такої допомоги.

Якщо за результатами розгляду повідомлення про державну допомогу буде встановлено належність такої підтримки до державної допомоги відповідно до Закону, Комітетом буде проведена оцінка допустимості такої державної допомоги відповідно до затверджених Кабінетом Міністрів України критеріїв або, у разі відсутності таких – згідно з відповідними актами *acquis* Європейського Союзу залежно від цілі надання державної допомоги.

Варто зазначити, що роз'яснення були підготовлені Комітетом на виконання Плану заходів із підготовки до двосторонньої скринінгової зустрічі України та Європейської комісії за розділом 8 Конкурентна політика, затвердженого наказом Голови Комітету від 07.08.2024 № 61-ОД «Про деякі питання підготовки до двосторонньої скринінгової зустрічі за розділом 8 Конкурентна політика / Competition policy».

Зазначеним планом передбачені завдання щодо імплементації окремих положень актів права Європейського Союзу, а саме Повідомлення Комісії про застосування правил конкуренції до поштового сектору та про оцінку деяких державних заходів, що стосуються поштових послуг (98/С 39/02) та Повідомлення Комісії – Настанови Співтовариства щодо державної допомоги для залізничних підприємств (2008/С 184/07).

Отже, надання роз'яснень забезпечує наближення національного законодавства у сфері державної допомоги до *acquis* ЄС та, відповідно, використання підходів до застосування правил державної допомоги у сферах поштових послуг та залізничного транспорту, аналогічних підходам у ЄС.

- Щодо застосування законодавства у сфері державної допомоги до державної допомоги, яка надається через **ФРП** (роз'яснення Комітету від 24.12.2024 № 4-рр/дд).

Зазначені роз'яснення були підготовлені у зв'язку із змінами до пункту 5² розділу 9 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону, який доповнено абзацом згідно із Законом України від 21.05.2024 № 3720-IX, враховуючи положення Закону України від 08.10.2024 № 3994-IX.

У роз'ясненнях Комітет описав загальні підходи щодо застосування законодавства у сфері державної допомоги до допомоги, яка надається через ФРП.

З 8 листопада 2024 року положення Закону застосовуються до державної допомоги, наданої через ФРП, в повному обсязі. Тому, якщо підтримка надається через ФРП суб'єктам господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності, спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, то така підтримка містить ознаки державної допомоги та потребує подання повідомлення до Комітету.

Варто зазначити, що відповідно до статті 5 Закону державна допомога є допустимою, якщо, зокрема, надається з метою відшкодування збитків, завданих надзвичайними ситуаціями техногенного чи природного характеру. Якщо така державна допомога надається через ФРП, то про надання такої державної допомоги має бути повідомлено Комітет згідно зі статтею 9 Закону за формою та змістом, передбаченими додатком 4 до розпорядження Комітету від 28.11.2024 № 23-рп.

У той же час у роз'ясненнях зазначено, що державна допомога відповідно до частини першої статті 6 Закону може бути визнана допустимою, якщо надається для таких цілей:

- сприяння соціально-економічному розвитку регіонів, рівень життя в яких є низьким або рівень безробіття є високим;
- виконання загальнодержавних програм розвитку або розв'язання соціальних та економічних проблем загальнонаціонального характеру;

- сприяння окремим видам господарської діяльності або окремим економічним сферам, або суб'єктам господарювання в окремих економічних зонах за умови, що це не суперечить міжнародним договорам України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- підтримки культури, креативних індустрій, туризму та збереження культурної спадщини, якщо вплив такої державної допомоги на конкуренцію є неістотним.

Для оцінювання допустимості державної допомоги для конкуренції, надавачу державної допомоги, яка надається через ФРП, необхідно подати повідомлення про таку державну допомогу до Комітету згідно зі статтею 9 Закону та, відповідно, за формою та змістом згідно з додатками 1–3 до Порядку подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги, затвердженого розпорядженням Комітету від 04.03.2016 № 2-рп, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 04.04.2016 за № 501/28631 (зі змінами).

Також у роз'ясненнях зазначено, що законодавством України не передбачено прийняття Комітетом рішення про визнання державної допомоги незначною, тобто надавач сам має вирішити, чи є така державна допомога незначною.

Якщо розмір державної допомоги, яка надається суб'єктам господарювання, не перевищуватиме порогових значень на одного суб'єкта господарювання (з урахуванням можливого поєднання з іншими заходами державної допомоги), визначених пунктом 9 частини першої статті 1 Закону, та, відповідно, підпадатиме під визначення незначної державної допомоги, то така допомога не підлягатиме повідомленню до Комітету.

Водночас надавачі державної допомоги зобов'язані щороку, до 1 квітня наступного року, подавати Комітету у визначеному ним порядку інформацію про чинну державну допомогу, її мету, форми, джерела, отримувачів та їхні частки в загальному обсязі наданої протягом минулого фінансового року державної допомоги в межах відповідної програми або інформацію про те, що протягом звітного року державна допомога не надавалася.

5. Міжнародна співпраця у сфері державної допомоги

Протягом 2024 року Комітет продовжив співпрацю із Проектом «COMPASA» у сфері розвитку системи контролю державної допомоги.

Робота Комітету з експертами Проекту «COMPASA» була зосереджена на таких напрямках:

1) правотворча діяльність у сфері державної допомоги.

Комітетом від експертів Проекту «COMPASA» було отримано близько 63 експертних висновків та консультацій на запити Комітету щодо розробки нормативно-правових актів та окремих питань застосування законодавства у сфері державної допомоги;

2) створення комунікаційних матеріалів з метою підвищення обізнаності щодо правил державної допомоги в Україні, зокрема:

- 6 навчальних відео про критерії оцінки допустимості державної допомоги;
- електронної брошури про досягнення Комітету та Проекту «COMPASA» у сфері державної допомоги у 2023 році;
- інфографіки під назвою «Що таке критерії державної допомоги та навіщо їх приймати?»;
- електронної брошури про важливість прийняття критеріїв допустимості державної допомоги;
- інфографіки з поясненнями щодо концепції програми державної допомоги;

3) Проектом «COMPASA» проведено аналіз та надано висновок щодо законопроекту № 12181;

4) проведено 16 навчальних вебінарів для працівників Комітету;

5) Проектом «COMPASA» надано підтримку спеціалістам Комітету під час підготовки до двосторонньої зустрічі України та Європейської комісії щодо здійснення офіційного скринінгу в рамках переговорного розділу 8 «Конкурентна політика», зокрема:

- проведено тестові переговорні сесії;
- надано коментарі щодо удосконалення презентацій;
- підготовлено глосарій англomовних термінів державної допомоги;

6) Проектом «COMPASA» підготовлено звіт з пропозиціями щодо переліку цілей допомоги, які могли б бути використані насамперед для введення в дію блокових виключень з описом досвіду в державах-членах ЄС, а також концепції,

яка може бути використана в Україні з метою забезпечення кращої оптимізації надання державної допомоги;

7) експертами Проєкту «COMPASA» надавалася підтримка Комітету у процесі підготовки Звіту щодо інвентаризації програм підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, які існували на день набрання чинності Законом;

8) Проєктом «COMPASA» організовано дві навчальні поїздки для працівників Комітету до Румунії та Хорватії з метою обміну досвідом щодо правозастосування правил державної допомоги на шляху до вступу країни до ЄС.

Висновки та напрями подальшої роботи Комітету у 2025 році

Висновки

1. Протягом 2024 року дія окремих статей Закону залишалася призупиненою у зв'язку з дією воєнного стану. Починаючи з 08.11.2024 частково відновлено дію положень Закону, а саме відновлено застосування положень Закону до надання державної допомоги через ФРП.

Реформою 4 розділу 6 Плану України, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.03.2024 № 244-р (зі змінами), передбачено набрання чинності оновленим законодавством про державну допомогу, у тому числі щодо послуг загального економічного інтересу, з повним відновленням контролю державної допомоги з боку Комітету у 4 кварталі 2025 року.

Водночас до повного відновлення дії Закону надання державної допомоги в Україні має здійснюватися з дотриманням міжнародних зобов'язань України, передбачених Угодою про асоціацію щодо державної допомоги.

2. Іншим пріоритетом залишалось реформування та вдосконалення системи моніторингу і контролю державної допомоги, зокрема шляхом вдосконалення нормативно-правової бази. Приведення національного законодавства у сфері державної допомоги у відповідність з актуальним правом ЄС і забезпечення його ефективного виконання та застосування – є важливою складовою переговорного процесу для вступу України до ЄС.

3. З метою подальшого розвитку ефективної системи державної допомоги одним із пріоритетних напрямів роботи Комітету залишається поширення інформації про державну допомогу та адвокатування системи державної допомоги. Також, зважаючи на звернення надавачів та отримувачів державної підтримки, Комітет надавав і продовжує надавати узагальнені роз'яснення з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги в найбільш актуальних сферах та проводити відповідні заходи з адвокатування (наради, круглі столи тощо).

Напрями

Враховуючи здійснений аналіз та практичну роботу Комітету протягом 2024 року, можна виділити такі **пріоритетні напрями подальшої роботи Комітету у 2025 році**:

- забезпечення функціонування системи контролю державної допомоги, зокрема, шляхом вжиття заходів, спрямованих на відновлення дії окремих положень Закону;
 - удосконалення та гармонізація з актами права ЄС нормативно-правового регулювання у сфері державної допомоги;
 - здійснення моніторингу заходів з підтримки суб'єктів господарювання;
 - надання роз'яснень з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання;
 - адвокатування системи державної допомоги в частині розроблення надавачами програм державної допомоги;
 - цифровізація та удосконалення реєстру державної допомоги;
 - забезпечення інформування Європейської комісії щодо надання державної допомоги в Україні згідно з вимогами Угоди про асоціацію.
-